

БЮЛЕТЕНЬ X МІЖНАРОДНОЇ ШКОЛИ-СЕМІНАРУ “АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА”

У рамках постійно діючої на факультеті іноземних мов в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна міжнародної школи-семінару “Актуальні проблеми когнітивно-комунікативної лінгвістики та перекладознавства” 23–24 листопада 2012 р. відбувся цикл лекцій, дискусій та круглий стіл “Формальні виміри іллокутивних актів і прагматика дискурсу”. З лекціями виступив запрошений лектор – один із засновників сучасної теорії мовленнєвих актів і найвідоміших в світі фахівців у галузі логіки та філософії мови професор Деніел Вандервекен (**Daniel R. Vanderveken**) з університету Квебеку, Канада (**Université du Québec, Trois-Rivières**).

Цьогорічна **X школа-семінар** (її організатор – докт. філол. наук, професор Л.В. Солошук) продовжила плідний обмін думками науковців різних факультетів та вузів Харкова, інших міст України і зарубіжжя, розпочатий на попередніх сесіях, проведених: професорами Г.І. Богіним (Твер, Росія, 2003), С.А. Жаботинською (Черкаси, Україна, 2004 р.), Й.А. Стерніним (Воронеж, Росія, 2005 р.), В.В. Демент’євим (Саратов, Росія, 2006), В.І. Карасиком (Волгоград, Росія, 2007), Т.О. Фесенко (Твер, Росія – Німеччина, 2008), Л.І. Белеховою (Херсон, Україна, 2009), В.Є. Чернявською (Санкт-Петербург, Росія, 2010), Г.Г. Слишкіним (Волгоград – Москва, Росія).

Курс лекцій проф. Д. Вандервекена охоплював проблематику:

- **Attitudes and Actions in Discourse;**
- **Towards a Formal Pragmatics of Discourse.**

Роботи проф. Д. Вандервекена широко відомі в науковому світі. Він автор статей у багатьох наукових журналах, таких як *Mathematical Reviews*, *Linguistische Berichte Journal*, *Філологічні науки* (Москва), *Computer Linguistics*, *TTR*, *Архів Fuer Grundlagen der Mathematik*, *Semiotica* і т.д.

Особливий інтерес і увагу лінгвістів привертають ідеї проф. Д. Вандервекена в області іллокутивної логіки і мовленнєвого акту. Він першим представив основи формалізованої логіки мовленнєвих актів, формально зорієнтованих студій у філософії мови. Багаторічні дослідження дозволили автору з’єднати формальну семантику правил успішності мовленнєвих актів та обчислення значень мовленнєвих актів.

На додаток до рекурсивної характеристики іллокутивних сил Д. Вандервекен запропонував нові розширені критерії їх виділення. В якості регулюючої умови успішності для здійснення іллокутивних актів він залучив універсальні закони мови, які розглядаються як такі, що відображають апріорні закони думки і логічну структуру світу. Елементи теорії мовленнєвих актів, зокрема основи іллокутивної логіки, були розроблені ним разом з Дж. Серлем і відображені у сумісних публікаціях.

Новітні дослідження професора Вандервекена, про які він розповів слухачам школи у Харкові, присвячені типології дискурсивних подій (в термінах Д. Вандервекена це “типологія дискурсів”) на основі дискурсивних цілей, що виділяються за напрямком пристосування слова і реальності; вона включає чотири типи: описові, дорадчі, декларативні, експресивні (*descriptive, deliberative, declaratory, expressive*) типи дискурсу.

До дискурсивних подій описового типу (напрямок пристосування “від слова – до реальності”) належать описи, звіти, оповідання, казки, мемуари, сповіді, баланси, публічні заяви, коментарі, діагнози, прогнози, пророцтва, дебати з питання, аргументи, експлікації, інтерв’ю, уроки, допити, іспити і т.п.

Дискурсивні події дорадчого типу (напрямок пристосування “від речей – до слів”) – це обговорення, переговори, дискусії, аукціони, науково-

дослідні консультації, реклама та передвиборна агітація, проповіді і вмовляння.

Дискурсивні події з подвійним напрямком пристосування слова до реальності досягають декларативних цілей: вони служать для перетворення світу, спонукаючи слухача робити те, що йому говорять. Це офіційні заяви (оголошення війни або незалежності), ультиматуми, амністії, заповіти, юридичні коди, конституції, церемонії хрещення, весілля, номінацій, призначень, рішення в суді.

Експресивні події, де відсутній напрямок пристосування, мають на меті виразити загальне ставлення їх носіїв. Це обмін привітаннями, панегірики, похвали, вирази каяття, словесні протести, голосіння, релігійні церемонії тощо.

Жвавий інтерес аудиторії виявився у широкій і плідній дискусії з важливіших проблем прагматичної лінгвістики і теорії дискурсу, що мали місце під час проведення круглого столу. Суттєво розширилась аудиторія школи-семінару, який цього року зібрав науковців з різних ВНЗ міст Харкова, Києва, Львова, Сум, Кременчука, Житомира, Белгорода і т.ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Vanderveken D. Illocutionary logic and discourse typology / D. Vanderveken // Revue internationale de philosophie – 2/2001. – Volume 55. – Pp. 243–255.
2. Vanderveken D. Meaning and Speech Acts, Vol. I: Principles of Language Use and Volume II: Formal Semantics of Success and Satisfaction / D. Vanderveken. – L. : CUP, 1990–1991.
3. Searle J.R. Foundations of Illocutionary Logic / Searle J.R., Vanderveken D. – L. : CUP, 1985.

*І.С. Шевченко,
доктор філол. наук, професор*